

Капустян І. І.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов
факультету лінгвістики та перекладу
Міжнародного гуманітарного університету*

Михайлова М. Г.,

*викладач кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов
факультету лінгвістики та перекладу
Міжнародного гуманітарного університету*

Ясинська Т. О.,

*старший викладач кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов
факультету лінгвістики та перекладу
Міжнародного гуманітарного університету*

Гриценко В. І.,

*викладач кафедри германських і східних мов та перекладу
факультету лінгвістики та перекладу
Міжнародного гуманітарного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ В АНГЛОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розглянуто й уточнено поняття реалій як важливого елемента суспільно-політичного дискурсу. Згідно з назвою, у статті розглядається проблема перекладу суспільно-політичних реалій в англomовних текстах. Особливо варто відмітити авторську думку щодо значущості суспільно-політичного дискурсу в інформаційному просторі, оскільки інтернет-ЗМІ фактично є основним середовищем існування глобальної суспільно-політичної комунікації. Надається основна інформація про варіанти відтворення реалій як багатогранної та багатовимірної проблеми, яка постійно знаходиться в колі наукового пошуку як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Текст статті надає цінну інформацію щодо наукових досліджень реалій як предметів матеріальної культури, характерних для певного народу, національності чи спільноти, що виокремлюють національну самосвідомість та ідентифікують колоритну самобутність.

Стаття дає детальний аналіз прикладів суспільно-політичних реалій (на основі публіцистичного дискурсу англomовної газети «Daily Express»). Авторами виділено й описано найчастіші способи перекладу реалій, а саме: калькування, транскодування, експлікація та спосіб заміни реалій мови оригіналу реаліями мови перекладу. Стаття містить дані про передумови адекватного відтворення суспільно-політичних реалій, про важливість фонових культурно-історичних знань. Під час перекладу тексту, який відображає національно-культурні стереотипи людських відносин, звичаїв і традицій, необхідно використовувати ресурси й знання не лише країни, мову якої використовуємо, а й рідної мови задля коректного розуміння семантичного значення суспільно-політичної одиниці, її контекстуального сенсу, що значно полегшує процес пошуку адекватного відповідника.

Автори надають узагальнену характеристику досліджуваної проблеми вітчизняними науковцями. У статті обґрунтовується думка про важливість стилістичної функції, певної конотативної семантики й адекватності підбору лексичних одиниць.

Автори доходять висновку, що реалії виконують важливу роль для передачі національного колориту й особливостей суспільно-політичного стану країни та вбачають перспективу подальшого пошуку в більш детальному вивченні специфіки відтворення суспільно-політичних реалій у британському й американському публіцистичному дискурсах. Матеріали статті можуть бути використанні в практичній діяльності викладачів циклу предметів з перекладознавства, країнознавства та практичного курсу англійської мови.

Ключові слова: реалії, публіцистичний дискурс, суспільно-політичні реалії, транскрипція, переклад.

Постановка проблеми. Лінгвокраїнознавчі елементи як національна особливість вирізняють культурну площину національної ідентичності, сприяють пізнанню духовного багатства іншого народу, покращують рівень гуманітарної освіти. Сьогодні не лише привносить швидкоплинний інформаційно-комунікаційні зміни в процес оволодіння інформацією, а й впливають на якість перекладу суспільно публіцистичних реалій. Цілком очевидним є той факт, що суспільно-політичний дискурс відіграє значущу роль, оскільки інтернет-ЗМІ фактично є основним середовищем існування глобальної суспільно-політичної комунікації.

У сучасному світі міжнародні зв'язки продовжують інтенсивно розширюватися, що призводить до подальшого росту

обсягу щорічних суспільно-політичних видань, які орієнтовані здебільшого на іншомовну аудиторію. У зв'язку з цим важливою вимогою до перекладу є пошук адекватних перекладацьких рішень, тоді коли еквівалент слова мови оригіналу не існує в мові перекладу. Якісний переклад нееквівалентної лексики вимагає глибоких знань особливостей мовних одиниць, детермінування денотативної та конотативної семантики і структурних якостей.

Актуальність порушеної проблеми зумовлюється потребою адекватного й коректного перекладу суспільно-політичних реалій українською мовою для досягнення взаєморозуміння між комунікантами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одна з найскладніших проблем перекладу полягає в можливості адекватного перенесення змісту того чи іншого текстового елементу з мови оригіналу мовою перекладу. Проблема відтворення реалій постає як багатогранна та багатовимірна проблема, яка постійно знаходиться в колі наукового пошуку як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, аналіз проблеми адекватного перекладу реалій суспільно-політичних текстів останнім часом відбувався з позицій важливості класифікації реалій та аналізу труднощів перекладу, що пов'язані з адекватним перенесенням культурної інформації в перекладний текст (Р. Зорівчак, Л. Мосієнко, С. Влахов, С. Флорін, Г. Чернов, А. Реформатський, В. Уваров, А. Супрун). Значний внесок у висвітлення проблеми відповідності перекладу реалій становлять наукові праці Г. Томахіна, де виокремлено шляхи подолання мовних перешкод, зумовлених розбіжностями культур. Питанню класифікації принципів перекладознавчого аналізу присвячені праці Ю. Жлуктенко, Р. Зорівчак, В. Коптілова, Л. Коломієць, М. Тимочко, О. Чередниченко; структурним і когнітивним вивченням семантики займалися Ю. Апресян, Ю. Бартмінський, О. Голубовська, А. Глаз, Дж. Лакоф, Р. Ленекер, П. Лозовський, О. Огуй.

Мета статті полягає у визначенні та дискрипторному викладі основних способів перекладу англійських суспільно-політичних реалій на матеріалі газетних текстів. Ця мета конкретизується в таких завданнях: з'ясувати умови досягнення адекватності перекладу суспільно-політичних реалій; виявити й описати особливості перекладу тексту публіцистичного стилю на основі аналізу суспільно-політичних реалій «Daily Express», виявлення в англійських текстах та аналіз способів їх передачі під час перекладу з урахуванням прагматичних чинників, спрямованих на збереження національного й історичного колориту перекладного публіцистичного тексту.

Виклад основного матеріалу. Соціально-політичний вокабуляр стрімко розширюється та збагачується новими виразами, які інтегруються в суспільно-політичний дискурс. Сучасна політична, а особливо суспільно-політична мова як динамічна система перебуває в стані сталого розвитку та змін. У такому контексті ми розглядаємо появу суспільно-політичних реалій і проблему адекватного перекладу цих одиниць.

Відомий лінгвіст А. Федоров визначає *реалії* як слова, що вживаються на позначення національно-специфічних реалій суспільного життя й матеріального побуту [1].

Перекладознавець С. Толстой визначає реалії як конкретні умови життя й побуту країни, з мови якої здійснюється переклад [2].

О. Нагачевська вважає, що при визначенні статусу поняття «реалія» як перекладознавчого терміна доречно виходити

з лінгвокраїнознавчої теорії про фонові знання, про національно-культурний інформаційний потенціал лексичного значення мовних одиниць [3].

За детермінуванням проблем перекладу українською дослідницею Р. Зорівчак: «*Реалії* – це моно- й полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (у плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача» [4].

З огляду на вищесказане, зауважимо, що науковці бачають вирішальну роль розуміння вузького та широкого контексту у визначенні поняття «реалія», коли перекладач повинен звернутися до екстралінгвістичної ситуації.

Реалії як предмети матеріальної культури, характерні для певного народу, національності чи спільноти, чітко виокремлюють національну самосвідомість та ідентифікують і колоритну самобутність.

Як відмічає І. Корунець, установлення перекладацького рішення щодо вибору передачі реалії мовою перекладу залежить від чітко визначених факторів, як мовних, так і позамовних. До них належить передусім семантична та структурна складність одиниць національно зумовленого лексикону вихідної мови як сфери вживання реалій. Також переклад залежить від особистості перекладача й мети перекладу [5, с. 158].

Способи відтворення суспільно-політичних реалій уможливають точнішу передачу змісту реалій, ужитих на позначення національного та історичного колориту певної країни. З проблемою перекладу реалій у публіцистичному тексті перекладач стикається дуже часто. Оскільки реалії позначають поняття, які відсутні в інших культурах, вони завжди становлять особливу складність у процесі перекладу.

За науковими пошуками вітчизняних науковців (К. Разумна), а саме в площині публіцистичного дискурсу, розуміємо: йому властиві, окрім реалій, ще й певні лексичні особливості, влучність перекладу яких свідчить про багатогранність перекладацької майстерності. У сучасній лінгвістиці існує декілька підходів до класифікації реалій: *тематично-побутові, етнографічно-ідентичні, суспільно-історичні тощо*. Суспільно-політичні реалії виокремлюють за предметною ознакою, де основною характерною рисою є функціональність реалії як такої. Вище йшлося про реалії як окремий пласт мови, що містить окремі одиниці, притаманні лише певним націям і культурам. Згідно із цим, найменування окремих предметів, побутових явищ, історичних подій певної культури чи країни є складниками контенту реалій. Незважаючи на численні дослідження цього феномена, у перекладознавстві спостерігається певна дефініційна лакуна, яка полягає в тому, що існують різні витлумачення щодо поняття «реалія», які запропоновані ученими-мовознавцями, перекладознавцями, але немає єдиного загально визнаної детермінації цього поняття, що суттєво ускладнює процес їх відтворення будь-якою іноземною мовою.

Суспільно-політичні реалії, у свою чергу, поділяються на такі чотири типи:

- 1) реалії на позначення адміністративно-територіальної інфраструктури;
- 2) реалії, що слугують для позначення органів і носіїв влади;
- 3) реалії, якими послуговуються в суспільно-політичному житті [6].

У ході дослідження порушеної проблеми щодо семантичної та структурної складності одиниць на позначення суспільно-по-

літичних реалій на основі суцільної вибірки текстів британської газети «Daily Express» нами виявлені та прокласифіковані реалії за такими групами-кластерами: адміністративно-територіальні одиниці: *state, metropolitan counties, non-metropolitan counties, districts, province*; населені пункти, географічні маркування: *Fengcheng, Dawning-street*; Даунінг-стріт; органи влади: *National Legislature, London Assembly, federal authority, Joint Chiefs of Staff, Cabinet, High Court, Ministry of Defense*; носії влади: *President, politicians, conservators, mayor, governons*.

Суспільно-політичні реалії суспільно-політичного життя представлені такими словами: політична діяльність і діячі: *unitary authority, Assembly, International Organization for Standardization, Bill, Labour Party, opposition, party, campaign, National Security Entry-Exit Registration System (NSEERS), candidate, business lunch, investor; insurers, voters, Credit Finance Association*; патріотичні та громадські рухи: *Christian Democrat party, strike, protesters, alt-right movement, Brexit, far-right protests, Christian Democratic Union (CDU)*; соціальні явища та рухи і їхні представники: *democrats, migration, sanctions, barrel, referendum, corruption, bureaucracy, dividends, Trans-Pacific Partnership, enforcer, conference, monopoly, inflation, impeachment, jurisdiction, Common Market, shares, alliance, terror attack, privatization, cold war*; звання, ступені, титули, звернення: *monarch, Secretary of State, Prime minister, Shadow Chancellor, Baroness, Mps (депутату), spokesman, dictator, migrant, chancellor, blogger, Foreign Secretary, Treasury officials, tycoon*; установи: *White House, Advisory Board, headquarters, The Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC), European Parliament, European Investment Bank, China State Construction Engineering, The National Weather Service, State Administration of Work Safety, Whitehall, The United Nations (ООН), NATO (НАТО), North Atlantic Treaty Organization, Confederation for British Industry's (CBI), administration*. У заголовках аналізованих статей також помічено використання суспільно-політичних реалій: «*Chancellor Philip Hammond and Brexit Secretary David Davis find peace formula*»; *Green Britain: Nigel Farage on a mission to save the planet and plant three trillion trees*.

У дослідженні ми застосовували способи трансляційного перейменування реалій за відомою дослідницею реалій Р. Зорівчак: транскодування; гіперонімічне перейменування; дескриптивна перифраза; комбінована реномінація; калькування; метод уподібнення (субституції); знаходження ситуативного відповідника (контекстуальний переклад).

Багато реалій транскрибуються, наприклад: *Downing street/ Даунінг стріт* (вулиця в центрі Лондона, на якій розміщена резиденція прем'єр-міністра Великої Британії); *Bonnors Ferry – Боннерс Феррі, Edinborough – Единбург*, або транслітеруються: *Westminster – Вестмінстер*. Окремі реалії калькуються, наприклад: *White House – Білий дім*. Але велика кількість реалій, які зустрічаються в англійських суспільно-політичних текстах, вимагають під час перекладу експлікації змісту. Наприклад, *Mr. Obama himself is descended on his mother's side from ancestors who owned slaves and he can trace his family tree to Jefferson Davis, the president of the Confederacy* [7].

У цьому випадку ми спостерігаємо звернення до власного імені як до узагальненого прецедентного випадку, що асоціюється з ним, а саме Джефферсон Девіс (*Jefferson Davis*). У свідомості представників американської держави це ім'я викликає стійкі асоціації, пов'язані з громадянською війною в США,

у результаті якої відбулося скасування рабства. Прецедентне ім'я експліцитно марковане, оскільки супроводжується уточненням – *the president of the Confederacy (президент Конфедерації США)* – і використовується в цьому контексті для надання тексту образності й експресивності.

For now, a cloud of uncertainty looms over the shape of things to come. Experts talk of China's maritime rise in the same continuum as that of the British Royal Navy in the days of Victorian empire, and the U.S. fleet during the Cold War. At present, China's naval capabilities are still that of a regional power – its own state planners aim for the PLA to finally have "risen" only in half a century's time [7].

У цьому прикладі представлено два експліцитно марковані прецедентні феномени, що репрезентують загальновідомі історичні періоди – Вікторіанську епоху (*Victorian empire*) і Холодну війну (*Cold War*), по суті, є прецедентними ситуаціями.

Як стверджує О. Нагачевська, під час перекладу ми повинні врахувати три обставини. По-перше, в англійській пресі досить часто відомого державного чи суспільного діяча називають зменшеним ім'ям або аббревіатурою (*FDR – Franklin Delano Roosevelt, JFK – John Fitzgerald Kennedy*). Українській пресі не характерна подібна фамільярність, тому під час перекладу ми повинні вжити повне ім'я або його буквене означення. По-друге, якщо в реченні є посилання на біблійного персонажа, який був обтяжений великою родиною й турботами, то він може стати символом бідності. По-третє, конкретна ситуація, має власні назви на позначення контенту, може слугувати прикладом подальшого найменування ситуацій подібного типу, наприклад, *Chappaquiddick threatened a messy, mudslinging campaign, de Chappaquiddick* (Чапаквіддік) – це місце, де затонула машина сенатора Едварда М. Кеннеді (Edward (Ted) Moore Kennedy), у результаті чого загинула секретарка Дж. Кеннеді Мері Коппечні. Після цієї трагедії сенатор значно втратив свою популярність [8].

Отже, речення можна перекласти так: *Е. Кеннеді провів прес-конференцію з метою зробити заяву про відмову висувати свою кандидатуру для участі в президентських виборах 1976 року. Таке рішення викликано не тільки тим, що його життя постійно загрожує небезпека ... а й тим, що його появи проти нього брудної та наклепницької кампанії. Переклад нерозривно пов'язаний із міжкультурною комунікацією як спосіб репрезентації інших культур, як вид комунікативної діяльності, який здійснює трансфер культурних реалій та окликається на забезпечення не лише адекватного перекладу лексичних одиниць мови джерела, а й досягнення взаєморозуміння комунікантів на семантичному та культурному рівнях [9].*

Висновки. У ході дослідження виявлено, що значна кількість реалій часто повторювалася, що зумовлено поширеністю суспільно-політичних реалій і їх доречністю. Усі вищезазначені реалії ми відносимо до сучасних, оскільки вони перебувають в активному вжитку саме зараз. Отже, реалії виконують важливу роль для передачі національного колориту й особливостей суспільно-політичного життя країни. Із цією метою автори під час відтворення реалій використовують різні способи перекладу: транскрипцію – щоб слово зберігало своє звучання й привертало особливу увагу завдяки своїй незвичності для носіїв мови-реципієнта; власне переклад – у тих випадках, коли значення реалії необхідно пояснити за допомогою використання еквівалентів.

Перспектива дослідження полягає в більш глибокому вивченні специфіки відтворення суспільно-політичних реалій у британському й американському публіцистичному дискурсах.

Література:

1. Федоров А.В. Основы общей теории перевода: лингвистический очерк. Москва, 1968. 396 с.
2. Толстой С.С. Основы перевода с английского языка. Москва, 1960. 112 с.
3. Нагачевська О.О. Способи передачі реалій при перекладі суспільно-політичних текстів. 2019. URL: <http://confcontact.com/node/76> (дата звернення: 10.04.2021).
4. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози). Львів, 1989. 216 с.
5. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця, 2003. 448 с.
6. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва, 2001. 224 с.
7. Головна сторінка газети «Daily express». 2020. URL: <https://www.express.co.uk/> (дата звернення: 12.04.2021).
8. Карабан В. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Theory and Practice of Translation from Ukrainian into English. Вінниця, 2003. 608 с.
9. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
10. Cambridge Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org>.
11. Академічний тлумачний словник української мови : в 11 т. URL: <http://sum.in.ua>. <https://www.express.co.uk/13>.

Кapustian I., Mykhailova M., Yasynska T., Hrytsenko V. Socio-political realities translation features in English newspaper texts: structural and semantic aspects

Summary. The article considers and clarifies the concept of realities as an important element of socio-political discourse. According to the title, the article considers the problem of socio-political realities translation in the English newspaper texts. It is especially worth noting the authors' opinion on the importance of socio-political discourse in the information space, as online media are actually the main environment

for global socio-political communication. It provides basic information about the options for reproducing the realities of both multifaceted and multidimensional problems, which is constantly in the circle of scientific research of both national and foreign scientists. The text of the article provides valuable information on scientific research of realities as objects of material culture, characteristic of nationality or community, which distinguish national self-consciousness and identify colorful identity.

The article provides a detailed analysis of examples of socio-political realities (based on the journalistic discourse of the English-language newspaper "Daily Express"). The authors identify and describe the most common ways of translating realities, namely: tracing, transcoding, explication and the method of replacing the realities of the original language with the realities of the target language. The article contains data on the prerequisites for adequate reproduction of socio-political realities, the importance of background cultural and historical knowledge. When translating a text that reflects the national and cultural stereotypes of human relations, customs and traditions, it is necessary to use resources and knowledge not only of the country which language we use, but also the native language, to understand the semantic meaning of socio-political unit correctly, as well as its contextual meaning, which greatly facilitates the process of finding an adequate match.

The authors provide a generalized description of the studied problem by domestic scientists. The article substantiates the idea of the importance of stylistic function, a certain connotative semantics, which reality acquires in their translation.

The authors conclude that realities play an important role in conveying the national color and features of the socio-political state of the country and see the prospect of further research in a more detailed study of the reproduction of socio-political realities in British and American journalistic discourses. The materials of the article can be used in the practical activities of teachers of the cycle of subjects in translation studies, country studies and a practical English course.

Key words: realities, journalistic discourse, socio-political realities, transcription, translation.